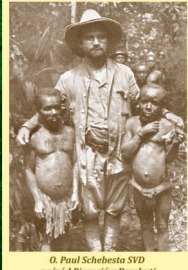

Misjonarz ze Śląska

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

(1887 – 1967)
pionier badań wśród Pigmejów i Negrów

O. Paul Schebesta SVD wśród Pigmejów Bambuti

Semangowie (Nagryci) mówili o nim „nason dalecan” (ojciec maty), zaś Pigmiej Bambuti tytułowali go ojcem: Baba wa Bambuti. Zwracali się do niego również słowem „siostrzeniec” (ndara), a on odwzajemniał się nazywając ich wujkami (boyamba).

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Z Y C I O R Y S

1887.03.20 narodziny w Groß Peterwitz (dziś Pietrowicach Wielkich)
1900-1905 nauka w Gimnazjum św. Krzyża w Nysie
1905-1911 wstąpienie do werbistów, nowicjat i studia filozofii i teologii w Misyjnym Seminarium św. Gabriela w Mödlingu, Wiednia
1911.09.29 święcenia kapłańskie
1912-1920 praca misyjna w Mozambiku, internowanie i pobyt w Lizbonie

Dzielnica rodzinna Schebesty w Pietrowicach Wielkich

Tablica pamiątkowa na domu rodzinnym

1920-1923 praca w redakcji czasopisma „Anthropos” w Mödling od 1922 wykłady w Misyjnym Seminarium w Mödling (etnologia, religioznawstwo, lingwistyka)
1924-1925 wyprawa do Semangów w Malajzji
1926 doktorat z etnologii i egipтологии w Wiedniu
1929-1930 I wyprawa do Bambuti w Kongu
1934-1935 II wyprawa do Bambuti w Kongu
1938-1939 badania wśród Negrów Aeta na Filipinach, po drodze pobyt w Malajzji i Semangów
od 1947 wykłady w Wyższej Szkole Handlowej w Wiedniu
1949-1950 III wyprawa do Bambuti w Kongu
1954-1955 IV wyprawa do Bambuti w Kongu
1967.09.17 śmierć w Mödlingu k. Wiednia

Dzielnica rodzinna Schebesty w Pietrowicach Wielkich

Kościół parafialny w Pietrowicach Wielkich

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Sławni wychowankowie Gimnazjum Księży Werbistów w Nysie

Paul Aradt SVD (1886 – 1962)
— badacz Indii (Indologia)
Franz Biellas SVD (1878 – 1936)
— etnolog, założyciel czasopisma „Monumenta Serica”
Martin Gastele SVD (1886 – 1969)
— badacz Indii (Zem. Ojczyzna)
Karl Müller SVD (1918 – 2001)
— misjonarz, współtwórca „Dziennika Misyjnego”
Georg Prokech SVD (1904 – 1980)
— misjonarz w Indiach, chorograf i dramaturg
Paul Schebesta SVD (1887 – 1967)
— badacz Indii i religioznawca
Józef Świątek SVD (1887 – 1933)
— misjonarz w Japonii, religioznawca

Dzielnica rodzinna Schebesty w Pietrowicach Wielkich

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Powołanie do pracy w redakcji czasopisma „Anthropos” w niczym nie zmieniło jego zadania misyjnego. Chciał służyć ludziom. Znamość innych kultur miała posłużyć poznaniu człowieka jako istoty historycznej i jego postania w świecie.

W tym miejscu autorzy wystawy kierują szczególne podziękowania na ręce dyrektora Instytutu „Anthropos”, prof. Joachima Piepke SVD, za udostępnienie i zgodę na reprodukcję zdjęć pochodzących z wypraw o. Paula Schebesty SVD.

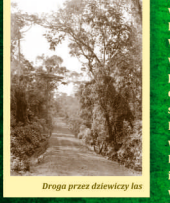
Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

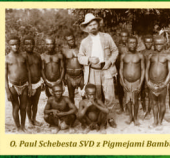
Pierwszą wyprawę do tropikalnego lasu nad Ituri podjął Schebesta w 1929-30 roku. Porozumiewał się bez tłumacza w językach bambut, początkowo w kiswahili i kinywua, później nauczył się miejscowych dialektów. W latach 1934-35 prowadził ekspedycję badawczą w południowo-wschodnim regionie Ituri, gdzie żyła więcej niż połowa wszystkich grup Bambuti: Efe, Sua i Kango. Dwie następne wyprawy nad Ituri poświęcił pracom lingwistycznym.

Już z czysto fizycznego punktu widzenia pierwsza wyprawa do Pigmejów była wyczynem nie lada. W roku 1930 wyrzucił się o niej w następujący sposób: „Pieszko przeszedłem około dwóch tysięcy dwustu kilometrów, a niemal tyle samo przejechałem samochodem. Przemierzyłem dziesięć pułaski wzduż i wzdłuż od Stanleyville do Kaseny nad Jeziorem Alberta i od Rungu na północ do Nyanzy w Ruandzie”.

Droga przez dżunglę Ituri

O. Paul Schebesta SVD z Pigmejami Bambuti

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Materiały, jakie zebrałem wśród Bambuti i Semangów w zakresie życia społecznego i religijnego, były miesiącami, a nawet całymi latami, długo i uciążliwie gramatyzowane i „wypytywane”. W moich publikacjach czytelnik znajdzie dokładny opis swiadostw, adarzek, miejsca i okoliczności, w jakich dane obserwacje zostały pozyskane.

Pracownicy w polu

Ołtarz Bambuti

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Zawsze próbował być w pełni świadomy sytuacji, w jakiej się znajdował. Należy to wziąć pod uwagę we właściwej ocenie jego osiemnastoletnich badań terenowych, a także w kontekście pracy za biurkiem, jego podejścia do życia i jego relacji do innych.

„American Anthropologist”

Matka z dziećmi przed namiotem

Uważał, że spojrzenie na sytuację różni się w zależności od osoby. Na przykład, bardzo żałował, że nigdy nie towarzyszyła mu kobieta, która by dzieliła życie z kobietami Bambuti.

„American Anthropologist”

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Przeprowadzenie badań wśród ludzi, którzy z białym człowiekiem dotąd w ogóle się nie stykali, nie odbywa się na drodze pytań i odpowiedzi. [...] W pierwszych tygodniach wysiłku badacza powiniene zostać skierowany na pozyskanie zaufania tych ludzi, wśród których zamieszkał. Cały czas musi on mieć oczy i uszy otwarte, by znaleźć jakiś punkt zaczepienia, gdzie by mógł wtrącić rozproszony pytaniami, o ile w ogóle jest zdołał do bezpośredniego porozumiewania się. Tłumacze znieszkodliwiają bardzo wiele.

Wielkim sukcesem Schebesty było akceptowanie sytuacji, z jaką był konfrontowany. Instynktownie rozumiał jej znaczenie i ze wszelkich sił i zdolności starał się zgromadzić niepowtarzalne świadectwa, fakty i dane. Dokonanie tego było wyjątkowym osiągnięciem.

„American Anthropologist”

Wypisanie rapu Schebesty: „bambuti”, Pigmei „Węgrzy magarów”

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Jego empatia względem Pigmejów nie tylko wzbudziła szacunek misjonarzy i urzędników, ale to właśnie ona zapewniła mu głęboki wgląd w obcą kulturę. Traktując Pigmeja jako pełnowartościowego człowieka, zdołał już przed znalezieniem poznać ich kulturę i zgromadzić oryginalne i niepowtarzalne informacje.

Wielkim sukcesem Schebesty było akceptowanie sytuacji, z jaką był konfrontowany. Instynktownie rozumiał jej znaczenie i ze wszelkich sił i zdolności starał się zgromadzić niepowtarzalne świadectwa, fakty i dane. Dokonanie tego było wyjątkowym osiągnięciem.

„American Anthropologist”

Dzieci

Dziecko z dziadkiem

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Wielkim wyczynem Schebesty było akceptowanie sytuacji, z jaką był konfrontowany. Instynktownie rozumiał jej znaczenie i ze wszelkich sił i zdolności starał się zgromadzić niepowtarzalne świadectwa, fakty i dane. Dokonanie tego było wyjątkowym osiągnięciem.

„American Anthropologist”

Wychowanie matki

Inkubacja wazy

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

W terenie przyjmował metodę funkcjonalną. Kultura była dla niego rzeczywistością żyjącą, która można badać jedynie jako całość. Jego funkcjonalizm był praktyczny: starał się obserwować zjawiska w kontekście i bez założeń teoretycznych.

„American Anthropologist”

Schebestie nie chodziło o potwierdzenie teorii, ale o zrozumienie sytuacji i kultury. Starał się też weryfikować swoje poglądy i opinie, zaś materiał z badań stale przepracowywał i poddawał krytyce.

Wielkim sukcesem Schebesty było akceptowanie sytuacji, z jaką był konfrontowany. Instynktownie rozumiał jej znaczenie i ze wszelkich sił i zdolności starał się zgromadzić niepowtarzalne świadectwa, fakty i dane. Dokonanie tego było wyjątkowym osiągnięciem.

„American Anthropologist”

Kobieta powracająca z lasu

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Choć nie posiadał do lasu tropikalnego jako filantrop, to jednak starał się odpowiedzieć na potrzeby badanych ludzi: próbował ułagodzić niektóre grupy pigmejskie od zwierzchników Bantu, starał się zapewnić edukację i ochronę zdrowotną itd. Na pierwszy rzut oka może się wydawać, że w ten sposób niszczył ich kulturę. Ale czy nie jest to przypadek każdego odkrywcy, który penetruje nieznaną srodość? W końcu, człowiek nie jest dzwoliem, którego należy zamknąć w rezerwacie.

„American Anthropologist”

Dzieci przy ognisku

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

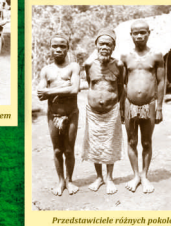
o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Jeśli nie będziemy poważnie traktować badanych ludów, nie unikniemy paternalizmu, który oznacza ich kolonizowanie w sensie duchowym i turyistycznym.

„Paul Schebesta SVD”

Grupa młodych przed namiotem

Przebieżnikowie różnych plemion

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Etнолог, któremu zależy na gruntownym poznanju jakiegokolwiek ludu wie, że tylko długolletnie badania, prowadzone w miarę możliwości przez kilku badaczy, są najbardziej celowe. Taki etnolog powita też z zadowoleniem fakt, że również inni badacze o odmiennych metodycznych podejściach poświęcą się badaniu tych samych tematów. Szczeranie się bowiem w dyskusji różnorodnych poglądów może tylko wyjść na korzyść.

„Paul Schebesta SVD”

Oliwki

Oliwki

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Badanie nad Semangami i pokrewnymi ludami w malajskiej dżungli przeprowadził Schebesta sam, bez niczyjej pomocy. Przebywał wśród nich miesiącami, dzieląc ich tryb życia. Dzięki temu zyskał pełne zaufanie i wniknął w tajemnice ich codziennosci jak nikt z dotychczasowych badaczy. Przez cęgło obowinicie z nimi nauczył się w zadawalającym stopniu miejscowego języka.

„American Anthropologist”

Rannag i z żoną, córka i czterech synów (Dijaby z obrotu Bantak)

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

O wartości jego badań wśród Semangów świadczy słowa dr. Hansa Deschka: „Przez cęgło studiowanie Pańskich prac, stałem się Pańskim entuzjastą. Teraz, kiedy zobaczyłem na własne oczy to, czego Pan dokonał, niezmiernie wzrósł mój szacunek i podziw dla Pańskich osiągnięć.”

„American Anthropologist”

Grupa dzieci Dijaby (małż. Perak (Semangowie))

FILIPINY

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Główne publikacje naukowe:

- Die Bambuti-Pygmiden vom Ituri. Ergebnisse zweier Forschungsreisen zu den zentralafrikanischen Pygmiden
- Die Negrito Aiens
- Les Pygmées du Congo Belge, Bruxelles 1952
- Portugals Konquistamission in Südost-Africa. Missionsgeschichte Sambesiens und des Monomataparethes (1560-1920), Siegburg 1967
- Populärno-waukowe dzienniki podróży:

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

o. PAUL JOACHIM SCHEBESTA SVD

Niewielu ludzi z tak wielką determinacją poświęca całe życie na rozwiązanie pojedynczego problemu i zadawała się, po pół wieku badań terenowych i skrupulatnych studiów, skromnym stwierdzeniem: „Zrobiłem tylko to, co było możliwe. Mam nadzieję, że przyczyniłem się trochę do poszerzenia naszej wiedzy”.

„Colin M. Turnbull”

Można by się spytać, skąd wziął się jego talent? Jego słowiańskie zdolności językowe pozwalały na bezpośredni kontakt z ludźmi. Mówił nie tylko po niemiecku, którego nauczył się w szkole, ale również po ceszku, polsku, angielsku, francusku, portugalsku, malajsku i w wielu językach afrykańskich. Ponadto dobrze rozumiał sytuację mniejszości etnicznych, ponieważ sam z takiej mniejszości się wywodził. Ale to nie wszystko. Ostatecznego powodu otwartości należy szukać w kapłaństwie i powołaniu misyjnym, które stanowiły trzon jego osobowości. Podczas całego życia postawił misjonarzem, mimo że jego poglądy na temat misji z czasem gruntownie się zmieniły i nie akceptował stosowanych wówczas metod działalności.

Realizacja: Koło Naukowe Antropologii Kultury - Wydział Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie we współpracy z Muzeum Misyjno-Etnograficznym Księży Werbistów w Pieniężnie
Archiwalne zdjęcia: Instytut „Anthropos” w Sankt Augustin, Niemcy
Kurator wystawy: ks. dr hab. Jacek Jan Pawlik, prof. UWM
Oprowadzenie graficzne: Sławomir Białecki

Publika pamiątkowa z Archiwum w Pietrowicach Wielkich

Koło Naukowe Antropologii Kultury Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie
Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie